

Uzasadnienie

Projekt ustawy o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw dąży do wprowadzenia zmian w organizacji Sądu Najwyższego poprzez utworzenie Izby Odpowiedzialności Zawodowej i zniesienie Izby Dyscyplinarnej (art. 1 pkt 1 i art. 9 projektu), a przez to zmierza do zapewnienia rzeczywistej odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów oraz przedstawicieli zawodów wskazanych w projekcie, realizowanej w postępowaniach prowadzonych przed Sądem Najwyższym.

Izba Odpowiedzialności Zawodowej będzie składała się z 11 sędziów orzekających w tej Izbie, wyznaczonych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej spośród sędziów Sądu Najwyższego orzekających w pozostałych izbach Sądu Najwyższego. Z tego powodu w art. 1 w pkt 2 projektu przewidziano modyfikację brzmienia upoważnienia ustawowego do wydania rozporządzenia przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej określającego regulamin Sądu Najwyższego. W rozporządzeniu tym nie będzie już określana liczba stanowisk sędziego we wszystkich poszczególnych izbach Sądu Najwyższego, lecz wyłącznie w Izbie Cywilnej, Izbie Karnej, Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

W art. 1 pkt 3 projektu ustawy zawarto zmianę dostosowującą obowiązujące przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) do zniesienia Izby Dyscyplinarnej. Wobec powyższego, do informacji o działalności Sądu Najwyższego oraz stwierdzonych w związku z nią istotnych problemach, w tym wynikających z orzecznictwa, składanej przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Krajowej Radzie Sądownictwa oraz Sejmowi i Senatowi, nie będzie już dołączana odrębna informacja Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej o działalności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Informacje dotyczące działalności Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego zostaną uwzględnione w informacji o działalności Sądu Najwyższego składanej przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Ze zmianą tą wiążą się dodatkowe zmiany redakcyjne, zawarte w art. 1 pkt 7 lit. b oraz art. 1 pkt 10 lit. a projektu.

Dodatkowo w art. 1 w pkt 4 projektu kompetencję do przedstawiania właściwym organom uwag o stwierdzonych nieprawidłowościach lub lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia sprawnego rozpoznawania spraw należących dotychczas do

właściwości Izby Dyscyplinarnej, a przekazanych w projekcie do właściwości Izby Odpowiedzialności Zawodowej, lub ograniczenia liczby przewinień dyscyplinarnych, dotychczas wykonywaną przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, przekazano Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego. Zmiany obejmą również dotychczasowe zasady odnoszące się do autonomii finansowej Izby Dyscyplinarnej. Zgromadzenie sędziów Izby Dyscyplinarnej nie będzie uchwalało odrębnego projektu dochodów i wydatków związanych z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej, uchylone zostaną także odrębne zasady wykonywania budżetu Sądu Najwyższego związanego z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej (art. 1 pkt 5 projektu).

Przepis art. 1 pkt 8 projektu dąży do wprowadzenia do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym przepisów art. 15a-15d, określających zasady, tryb wyboru i powoływania Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej, analogicznie do pozostałych Prezesów Sądu Najwyższego, będzie powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, na określoną w projekcie kadencję spośród 3 kandydatów wybranych przez zgromadzenie sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. Zgodnie z projektem, sędziowie orzekający w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej będą wyznaczani do orzekania w tej Izbie na określoną kadencję, i to właśnie ci sędziowie będą wybierali kandydatów na Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby w okresie ich kadencji. Ponieważ przed rozpoczęciem kadencji sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej – o ile wszyscy sędziowie mający orzekać w tej Izbie zostaną wyznaczeni przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przed zakończeniem kadencji poprzednich sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej – będzie możliwy wybór kandydatów na Prezesa Sądu Najwyższego.

Projekt w art. 1 pkt 6 zmierza do wprowadzenia w katalogu organów Sądu Najwyższego nowych organów – zgromadzenia sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej oraz zgromadzenia sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. Zgodnie z projektem, jedyną kompetencją zgromadzenia sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej będzie wybór kandydatów na Prezesa Sądu Najwyższego, który kierował będzie pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą tej Izby, będzie

mógł zajmować to stanowisko tylko do upływu kadencji Prezesa Sądu Najwyższego (przewiduje się jednokrotną kadencję), wygaśnięcia kadencji Prezesa Sądu Najwyższego (w trybie zrzeczenia się stanowiska Prezesa Sądu Najwyższego) albo wygaśnięcia kadencji sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej zajmującego stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego. Jak wskazano powyżej, jeżeli wyznaczenie ostatniego sędziego do orzekania w Izbie nastąpiło przed upływem kadencji dotychczasowych sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego dokona zgromadzenie sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, o czym stanowi dodawany do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym art. 15a § 2 pkt 1. Z kolei jeżeli wyznaczenie ostatniego sędziego do orzekania w tej Izbie nastąpiło po upływie kadencji dotychczasowych sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego dokona zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej (dodawany do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym art. 15a § 2 pkt 2).

Zgromadzeniu sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo zgromadzeniu sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej dokonującemu wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego przewodniczyć będzie Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, a w przypadku gdy nie jest to możliwe, odpowiednio sędzia wyznaczony do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo sędzia orzekający w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, którego kandydatura nie została zgłoszona, wyznaczony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Kandydaci na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego wybrani zostaną wyłącznie spośród sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, w zależności od tego, które zgromadzenie dokonało wyboru kandydatów. Do kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego oraz ich wyboru przez zgromadzenie sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej co do zasady znajdą odpowiednie zastosowanie reguły dotyczące wyboru kandydatów na Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (które znajdują również odpowiednie zastosowanie do wyboru kandydatów na Prezesów Sądu Najwyższego kierujących pracą pozostałych izb Sądu Najwyższego), z odpowiednią modyfikacją w zakresie określenia kworum niezbędnego do dokonania wyboru. Analogiczne jak w przypadku wyboru kandydatów na stanowisko

Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, w dodawanym do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym art. 15a § 7 przewidziano sposób postępowania w przypadku niedokonania wyboru kandydatów na kolejnych posiedzeniach właściwego zgromadzenia. Z kolei w dodawanym do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym art. 15a § 8 przewidziano sposób postępowania w sytuacji, w której termin posiedzenia zgromadzenia sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wyznaczony zgodnie z § 2, 6 i 7, przypadnie po upływie kadencji sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. W takim przypadku w wyznaczonym terminie odbędzie się posiedzenie zgromadzenia sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej (złożone z tych samych sędziów, którzy tworzyli zgromadzenie sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej) i które będzie kontynuowało rozpoczętą procedurę wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego.

W dodawanym do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym art. 15b określono termin rozpoczęcia i zakończenia kadencji Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej, w zależności od rodzaju zgromadzenia, które dokonało wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego. Z kolei w dodawanym art. 15c wskazano sposób kierowania Izbą Odpowiedzialności Zawodowej w przypadku nieobsadzenia, w dniu następującym po upływie kadencji Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej, stanowiska Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą tej Izby. Sytuacja taka może mieć miejsce częściej niż w przypadku pozostałych izb Sądu Najwyższego z uwagi na terminy rozpoczęcia i zakończenia kadencji sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej oraz niewybranie kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego albo niepowołanie Prezesa Sądu Najwyższego przed upływem kadencji dotychczasowego Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą tej Izby. W celu zapewnienia Izbie Odpowiedzialności Zawodowej ciągłości działania, w tym dokonywania przydziału spraw wpływających do Izby, w dodawanym art. 15c wskazano, że do dnia powołania Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej obowiązki Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą tej Izby wykonuje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

W dodawanym do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym art. 15d uregulowano sposób postępowania w przypadku wygaśnięcia kadencji Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej albo wygaśnięcia

kadencji sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej zajmującego stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, czyli w przypadku pozostającym bez związku ze zmianą kadencji Prezesa Sądu Najwyższego oraz sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. Projektodawca uznał, że nie jest konieczne w takim przypadku, już w pierwszym etapie postępowania w celu wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, powierzenie wykonywania obowiązków Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą tej Izby Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego lub innej osobie. Zastosowanie znajdą zasady postępowania właściwe dla każdej z izb Sądu Najwyższego w przypadku potrzeby przeprowadzenia wyborów kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego przez zgromadzenie sędziów izby (dodawany art. 15d § 2, wzorowany na regulacji art. 15 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym). Dopiero w przypadku niewybrania kandydatów na kolejnych posiedzeniach zgromadzenia sędziów Izby Odpowiedzialności Zawodowej, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej powierzy wykonywanie obowiązków Prezesa Sądu Najwyższego wskazanemu przez siebie sędziemu Sądu Najwyższego, w celu przeprowadzenia procedury wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego. Z kolei przepis dodawany w art. 15d § 3 wzorowany jest na regulacji art. 15 § 4 obowiązującej ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym.

W art. 1 pkt 7 lit. a projektu zawarto zmianę redakcyjną, uwzględniającą, że kandydaci na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, opiniowani i przedstawiani przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, będą mogli być wybrani albo przez zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo zgromadzenie sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej.

W art. 1 pkt 9 projektu wprowadzono zmiany polegające na uwzględnieniu w katalogu organów samorządu sędziów Sądu Najwyższego zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej oraz zgromadzenia sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej oraz wskazaniu okresów czasu, w których funkcjonują te zgromadzenia. W art. 1 pkt 11 i 12 projektu określono kompetencje zgromadzenia sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej oraz zgromadzenia sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej oraz zaznaczono relację pomiędzy tymi zgromadzeniami w zakresie dokonywania wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego.

W art. 1 w pkt 10 projektu w lit. b doprecyzowano, że do podjęcia uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego wymagana jest obecność co najmniej 2/3

liczby sędziów każdej z izb, jednakże do liczby sędziów nie wlicza się liczby jedenastu sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. W Izbie tej orzekają bowiem sędziowie Sądu Najwyższego wchodzący w skład pozostałych izb, co powoduje, że ich obecność brana już będzie pod uwagę przy ustalaniu kworum niezbędnego do podjęcia uchwały.

W art. 1 w pkt 13 uchylono przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym odnoszące się do Izby Dyscyplinarnej. Analogiczne zmiany zawarto w art. 1 pkt 19, art. 1 pkt 21 lit. a oraz art. 1 pkt 22, pkt 23 lit. b, pkt 24 i 25 oraz pkt 27-29 i 31-36 projektu.

W art. 1 w pkt 14 projektu określono sposób wybierania członków i zastępcy członka Kolegium Sądu Najwyższego przez zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. W projekcie przyjęto, że członkowie i zastępca członka powinni reprezentować w Kolegium Sądu Najwyższego sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w danej kadencji. Stąd też sędziowie wybrani przez zgromadzenie sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej będą pełnili funkcję od dnia wyboru do dnia upływu kadencji sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w trakcie której zostali wybrani. W przypadku wygaśnięcia kadencji sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej pełniącego funkcję członka albo zastępcy członka Kolegium Sądu Najwyższego, zostanie przeprowadzony wybór uzupełniający.

Art. 1 pkt 15 projektu zmierza do wprowadzenia do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym art. 22a-22e, określających status sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. W Izbie tej orzekało będzie jedenastu sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wyznaczonych do orzekania przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej spośród sędziów Sądu Najwyższego orzekających w pozostałych izbach Sądu Najwyższego. Sędziów Sądu Najwyższego do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej wylosuje na posiedzeniu Kolegium Sądu Najwyższego Przewodniczący Kolegium, w liczbie trzykrotnie większej niż wynosi liczba sędziów orzekających w Izbie. Z losowania sędziów Sądu Najwyższego do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej wyłączeni zostaną sędziowie Sądu Najwyższego zajmujący stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego, Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego, Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego, zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego, Rzecznika Prasowego, zastępcy Rzecznika Prasowego, sędziowie Sądu Najwyższego, których kadencja w Izbie Odpowiedzialności

Zawodowej trwa w dniu losowania oraz sędziowie Sądu Najwyższego, którzy w okresie 5 lat poprzedzających losowanie zostali ukarani karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 75 § 1 pkt 2-4. W dodawanym art. 22b § 1 określono kadencję sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej oraz sposób ustalania terminu rozpoczęcia i zakończenia kadencji. Ponieważ kadencja wszystkich sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej jest wspólna, termin rozpoczęcia kadencji uzależniony jest od terminu wyznaczenia ostatniego sędziego do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej – czy wyznaczenie nastąpiło przed, czy po upływie kadencji dotychczasowych sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. W dodawanym art. 22b § 2, w celu zachowania ciągłości działania Izby, przewidziano orzekanie przez sędziów wyznaczonych do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej przed rozpoczęciem ich kadencji, przy czym nie będzie to oznaczało, że kadencja sędziów rozpocznie się w terminie wcześniejszym niż termin określony w dodawanym art. 22b § 1. W dodawanym art. 22c § 1 określono przesłanki wygaśnięcia kadencji sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej przed upływem kadencji sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. Będą nimi przejście w stan spoczynku, przeniesienie w stan spoczynku albo wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego, ukaranie karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 75 § 1 pkt 2-4, albo powołanie na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą innej izby niż Izba Odpowiedzialności Zawodowej, Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego, Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego, zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego, Rzecznika Prasowego lub zastępcy Rzecznika Prasowego. W przypadku wygaśnięcia kadencji, przeprowadzone zostanie losowanie uzupełniające. W dodawanym art. 22c § 4 odniesiono reguły dotyczące wygaśnięcia kadencji sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej do sędziego orzekającego w tej Izbie przed rozpoczęciem kadencji. Po upływie kadencji sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej albo po wygaśnięciu kadencji sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w przypadku powołania na stanowisko funkcyjne w Sądzie Najwyższym, sędzia Sądu Najwyższego będzie podejmował czynności w sprawach przydzielonych mu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej do ich zakończenia (dodawany art. 22d). Ta szczególna regulacja ma na celu zapewnienie sprawnego orzekania w sprawach

z zakresu właściwości Izby Odpowiedzialności Zawodowej oraz wykluczenia sytuacji, w której mogłoby dojść do przedawnienia z uwagi na zmianę składu orzekającego.

Ponieważ sędzia orzekający w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej będzie orzekał również w izbie, w której zajmuje stanowisko, udział sędziego w przydziale spraw w izbie Sądu Najwyższego, w którym sędzia Sądu Najwyższego zajmuje stanowisko, i w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej określi Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, z zastrzeżeniem, że udział w przydziale spraw w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej nie może wynosić więcej niż połowę przydziału spraw sędziego Sądu Najwyższego (dodawany art. 22e).

W art. 1 w pkt 17 uchylono przepisy wyznaczające zakres właściwości Izby Dyscyplinarnej. W art. 1 w pkt 18 określono zakres właściwości Izby Odpowiedzialności Zawodowej. Sprawy rozpatrywane przez Izbę Odpowiedzialności Zawodowej pozostaną w zasadniczej części tożsame ze sprawami rozpatrywanymi dotychczas przez Izbę Dyscyplinarną. Analogiczna pozostanie także struktura organizacyjna tworzonej Izby Odpowiedzialności Zawodowej, która będzie składała się z Wydziału Pierwszego i Wydziału Drugiego. Ze zmianą tą wiąże się zmiana redakcyjna zawarta w art. 1 pkt 28 projektu ustawy.

Poza regulacjami dotyczącymi Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego projekt w art. 1 pkt 21 w lit. b przewiduje również wprowadzenie możliwości wykonywania czynności w Biurze Studiów i Analiz Sądu Najwyższego lub Centrum Informacyjnym Sądu Najwyższego przez sędziego orzekającego w Sądzie Najwyższym. Sędziego do tych komórek organizacyjnych Sądu Najwyższego będzie delegował, za jego zgodą, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, na czas określony albo nieokreślony, analogicznie do rozwiązań funkcjonujących na gruncie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072, z późn. zm.). Wyłączono jednocześnie możliwość delegowania w ten sposób sędziego orzekającego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej. Wyłączono również możliwość przeniesienia sędziego na stanowisko w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, wyznaczenia do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy oraz do orzekania na czas określony w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, gdyż liczba sędziów orzekających w tej Izbie będzie stała.

W art. 1 pkt 37-40 projektowane rozwiązania dotyczą likwidacji odrębnej jednostki w Sądzie Najwyższym przeznaczonej do obsługi znoszonej Izby Dyscyplinarnej – Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej.

W art. 2-4 i art. 6 projektu zawarto między innymi konieczne zmiany dostosowujące, zmierzające do uchylenia z przepisów nowelizowanych ustaw odniesień do Izby Dyscyplinarnej i zastąpienie ich wyrażeniami odnoszącymi się do Izby Odpowiedzialności Zawodowej i sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego. Projekt przewiduje również w art. 1 zmiany redakcyjne i porządkowe w zakresie właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (art. 1 pkt 16) oraz doprecyzowanie aktualnie obowiązującego art. 54 ustawy o Sądzie Najwyższym, że jednorazowa odprawa pieniężna przysługuje sędziemu Sądu Najwyższemu przechodzącemu lub przenoszonemu w stan spoczynku (art. 1 pkt 26).

W projekcie proponuje się ponadto, zasadne zmiany w zakresie przesłanek odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Sądu Najwyższego poprzez wprowadzenie w art. 72 stypizowanej formy deliktu dyscyplinarnego w postaci odmowy wykonywania wymiaru sprawiedliwości, a także poprzez dodanie § 6 wskazującego wyraźnie jakie okoliczności związane z orzekaniem nie stanowią przewinienia dyscyplinarnego (art. 1 pkt 30). Jednocześnie, w ocenie projektodawcy, normatywnego uregulowania wymaga kwestia, że okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności (dodawana w art. 1 pkt 20 zmiana w art. 29 § 4 ustawy o Sądzie Najwyższym). Konsekwencją zaproponowanych zmian jest również ich wprowadzenie jako analogicznych w zmienianej ustawie – Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz w ustawie – Prawo o ustroju sądów administracyjnych.

Projekt ustawy przewiduje ponadto w art. 1 pkt 20, art. 2 pkt 1, art. 4 pkt 1 oraz art. 5 pkt 2 wprowadzenie nowej instytucji procesowej umożliwiającej badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołania oraz postępowaniu sędziego po powołaniu, jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy zostaną podniesione wątpliwości co do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy. Celem tej instytucji jest zapewnienie uczestnikom postępowania sądowego lub sądowno-administracyjnego gwarancji procesowych, że nie występują jakiegokolwiek wątpliwości odnośnie bezstronności i niezawisłości sędziego orzekającego w sprawie. Instytucja powyższa miałaby zostać wprowadzona odpowiednio w ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawie

z dnia 25 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów administracyjnych oraz w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych. Regulacje te miałyby zastosowanie do wszystkich sędziów i spraw określonych w projekcie.

Projekt w tym zakresie szczegółowo określa terminy do złożenia wniosku, katalog uprawnionych do złożenia wniosku, warunki formalne wniosku i skutki ich niezachowania, a także procedurę rozpatrywania wniosków oraz postępowanie odwoławcze. Postępowanie w przedmiocie wniosku będzie postępowaniem dwuinstancyjnym. Zgodnie z projektem ustawy wniosek składa się za pośrednictwem sądu rozpatrującego sprawę. Wniosek powinien spełniać wymagania przewidziane dla pism procesowych. Wniosek powinien zawierać żądanie stwierdzenia okoliczności dotyczących naruszenia wymogów niezawisłości i bezstronności przez sędziego oraz przytoczenie okoliczności uzasadniających wniosek i ich uprawdopodobnienie. Wniosek nie spełniający powyższych wymagań formalnych lub złożony po upływie terminu albo z innych przyczyn niedopuszczalny będzie podlegać odrzuceniu. W przypadku wniosku lub odwołania rozpatrywanych przez Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny przewiduje się stosowanie instytucji przymusu adwokacko-radcowskiego. Wniosek będzie rozpoznawany przez sąd wskazany w ustawie w terminie dwóch tygodni, na posiedzeniu niejawnym, po wysłuchaniu sędziego, którego wniosek dotyczy. Co istotne, do czasu rozpatrzenia wniosku sędzia, którego wniosek dotyczy nie może podejmować dalszych czynności, chyba że dotyczy to czynności nie cierpiących zwłoki. Stwierdzając, że zachodzą okoliczności dotyczące naruszenia wymogów niezawisłości lub bezstronności przez sędziego sąd wyłączy sędziego od rozpoznania sprawy. Projekt przewiduje także procedurę odwoławczą od postanowienia w przedmiocie wniosku. Odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręcza się składającemu wniosek oraz sędziemu, którego orzeczenia dotyczy. Od postanowienia podmiotowi składającemu wniosek oraz sędziemu, którego wniosek dotyczy przysługuje odwołanie do sądu wskazanego w ustawie. Termin do wniesienia odwołania wynosi tydzień od dnia doręczenia postanowienia wraz z uzasadnieniem. Zgodnie z proponowanymi zmianami odwołanie ma zostać rozpatrzone na posiedzeniu niejawnym w terminie miesiąca od dnia jego odwołania. Konsekwencją zaproponowanych zmian jest wprowadzenie przepisów przejściowych dla aktualnie toczących się spraw sądowych lub sądowo-administracyjnych (art. 8 projektu).

Projekt przewiduje ponadto w przepisach przejściowych (w art. 7 projektu) zastosowanie powyższego mechanizmu również odnośnie orzeczeń kończących postępowanie w sprawie, prawomocnych w dniu wejścia w życie projektowanej ustawy, od których nie

została wniesiona skarga kasacyjna lub kasacja. W tym zakresie projekt przewiduje, że w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy uprawniony może złożyć wniosek o stwierdzenie, że prawomocne orzeczenie kończące zostało wydane z naruszeniem standardu niezawisłości lub bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz postępowania sędziego po jego powołaniu. W takim przypadku wniosek składa się do sądu, który wydał orzeczenie. Wskazany w projekcie sąd właściwy do rozpatrzenia wniosku wydaje orzeczenie w terminie sześciu miesięcy od dnia złożenia wniosku. Sędzia, który orzekał w sprawie, której wniosek dotyczy będzie wyłączony z jego rozpatrywania oraz z udziału w postępowaniu odwoławczym. W razie uwzględnienia wniosku sąd stwierdza, że prawomocne orzeczenie kończące postępowanie zostało wydane z naruszeniem standardu niezawisłości lub bezstronności. Równocześnie uwzględniając wniosek sąd, na żądanie składającego wniosek, przyzna od Skarbu Państwa sumę pieniężną w wysokości od 2 000 do 20 000 złotych, która zwolniona będzie z opodatkowania podatkiem od osób fizycznych oraz wypłacana z budżetu sądu, którego orzeczenia dotyczył wniosek. Z uwagi na powyższą propozycję obligatoryjnym uczestnikiem postępowania, obok składającego wniosek, będzie Skarb Państwa reprezentowany przez prezesa sądu, w którym zostało wydane zakwestionowane orzeczenie. Projekt ustawy wyraźnie wskazuje, że przyznanie powyższej sumy pieniężnej, nie wyłącza możliwości dochodzenia od Skarbu Państwa naprawienia szkody poniesionej wskutek wydania orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie z naruszeniem standardu niezawisłości lub bezstronności.

W art. 8 projekt określa się skutki wprowadzenia nowej instytucji umożliwiającej badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu oraz postępowaniu sędziego po jego powołaniu, jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy zostaną podniesione wątpliwości co do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mające wpływ na toczące się postępowania. W przepisie ust. 1 projekt nakazuje stosowanie nowej instytucji do spraw wszczętych i niezakończonych w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, w których nie został wyznaczony sędzia sprawozdawca. W tej sytuacji właściwy dla sprawy sąd ma obowiązek zawiadomić skarżącego, stronę lub uczestnika postępowania o składzie sądu rozpatrującego sprawę. Po zawiadomieniu uprawniony będzie miał prawo złożyć w terminie 3 dni wniosek o badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności. W przypadku gdy w sprawie był wyznaczony sędzia sprawozdawca skarżący, wyznacza się miesięczny termin na złożenie wniosku dotyczącego spełniania wskazanych wyżej wymogów przez sędziego (ust. 2).

Kolejny przepis (ust. 3) określa reguły kolizyjne w przypadku gdy złożono i wniosek i środek odwoławczy. Ustawa nakazuje rozpoznać w pierwszej kolejności wniosek. Przy tym, tym, że uznając wniosek za zasadny sąd stwierdza, że zachodziła podstawa do wyłączenia sędziego, który brał udział w wydaniu zaskarżonego wyroku. Postanowienie uwzględniające wniosek stanowi przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W ust. 4 natomiast uregulowano sytuację, gdy w okresie miesiąca po dniu wejścia w życie ustawy orzeczenie się uprawomocni i w tym czasie zostanie złożony wniosek. Wówczas wniosek ten zostanie rozpoznany jako wniosek o stwierdzenie, że prawomocne, w dniu wejścia w życie ustawy, orzeczenie kończące postępowanie w sprawie zostało wydane z naruszeniem standardu niezawisłości lub bezstronności, zgodnie z art. 7 ustawy.

W dalszych przepisach przejściowych i końcowych projekt ustawy przewiduje szczegółowe i konieczne regulacje związane ze zniesieniem Izby Dyscyplinarnej i utworzeniem Izby Odpowiedzialności Zawodowej.

Sprawy wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy należące do właściwości Izby Dyscyplinarnej przejmie Izba Odpowiedzialności Zawodowej (art. 9 ust. 3 projektu). Sprawy należące do właściwości Izby Odpowiedzialności Zawodowej, do dnia wyznaczenia co najmniej 5 sędziów orzekających w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, będą rozpoznawane przez sędziów wyznaczonych do orzekania w tej Izbie przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w trybie art. 35 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. W tym przypadku nie znajdzie zastosowania wprowadzana projektowaną regulacją zasada uniemożliwiająca wyznaczanie do orzekania na czas określony w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej sędziów orzekających w pozostałych izbach Sądu Najwyższego (art. 9 ust. 4 projektu).

Przepis art. 10 projektu, ma na celu umożliwić bezzwłoczne zweryfikowanie przez Izbę Odpowiedzialności Zawodowej adekwatności zastosowanego przez Izbę Dyscyplinarną wobec sędziego środka tymczasowego, w każdym przypadku gdy taki środek był zastosowany, a sprawę po dniu wejścia w życie ustawy będzie prowadziła Izba Odpowiedzialności Zawodowej. W przypadku stwierdzenia, że środki te są niezasadne Izba Odpowiedzialności Zawodowej je uchyli, a w przypadku uchylenia obniżenia uposażenia sędziego, projekt przewiduje wyrównania sędziemu wszystkich składników wynagrodzenia albo uposażenia do pełnej ich wysokości.

Odnosząc się do sędziów Sądu Najwyższego zajmujących w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej, projektowana ustawa w art. 11 ust. 1

zobowiązuje Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do przedstawienia sędziemu propozycji przeniesienia na stanowisko w Izbie Cywilnej, Izbie Karnej, Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych albo Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Przedstawiając propozycję, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego będzie kierował się potrzebą racjonalnego wykorzystania kadr Sądu Najwyższego, potrzebami wynikającymi z obciążenia zadaniami poszczególnych izb oraz uwzględni dotychczasowe doświadczenie zawodowe sędziego Sądu Najwyższego. Sędzia Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia przedstawienia propozycji, powinien złożyć Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego oświadczenie o wyrażeniu zgody albo oświadczenie o niewyrażeniu zgody na przeniesienie na stanowisko określone przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Złożenie oświadczenia o wyrażeniu zgody na przeniesienie na stanowisko określone przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w terminie będzie oznaczało przeniesienie sędziego Sądu Najwyższego na to stanowisko z dniem następującym po dniu złożenia oświadczenia. Z kolei złożenie oświadczenia o niewyrażeniu zgody na przeniesienie w terminie 7 dni od dnia przedstawienia propozycji albo niezłożenie oświadczenia, o którym mowa w art. 11 ust. 2 projektu przez sędziego Sądu Najwyższego w tym terminie, będzie równoznaczne z przeniesieniem sędziego w stan spoczynku z mocy prawa z dniem następującym po upływie terminu 7 dni od dnia przedstawienia propozycji. Do sędziów Sądu Najwyższego, którzy zostali przeniesieni w stan spoczynku, nie znajdzie zastosowania przepis art. 74 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, statuujący zasadę, że sędzia przeniesiony w stan spoczynku w razie zmiany ustroju sądów ma prawo powrócić na stanowisko zajmowane poprzednio albo otrzymać stanowisko równorzędne poprzednio zajmowanemu, jeżeli ustały przyczyny będące podstawą przeniesienia w stan spoczynku.

W celu wykluczenia jakichkolwiek wątpliwości co do wysokości otrzymywanego wynagrodzenia lub uposażenia przez sędziego znoszonej Izby Dyscyplinarnej projekt ustawy w art. 12 wyraźnie wskazuje, że zarówno po przeniesieniu do innej izby, jak i w przypadku przejścia w stan spoczynku, wynagrodzenie albo uposażenie sędziego nie będzie obejmowało dodatku w wysokości 40% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku funkcyjnego, o którym mowa w art. 48 § 7 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, o ile dodatek ten przysługiwał sędziemu Sądu Najwyższego na ostatnio zajmowanym stanowisku w Izbie Dyscyplinarnej. W art. 12 ust. 3 i 4 projektodawca uregulował sposób określenia wysokości uposażenia sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, który został przeniesiony w stan

spoczynku na podstawie art. 11 ust. 4 projektowanej ustawy, przysługującego od dnia ukończenia 65. roku życia, oraz wysokość przysługującej sędziemu odprawy.

Z uwagi na termin przedstawienia propozycji przeniesienia na stanowisko w innej izbie Sądu Najwyższego oraz termin składania oświadczeń, o których mowa w art. 11 ust. 1-3 projektu ustawy, w art. 13 projektu przyjęto, że pierwsze losowanie sędziów Sądu Najwyższego do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej przeprowadzone na posiedzeniu Kolegium Sądu Najwyższego w dotychczasowym składzie, pomniejszone o członków wybranych przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego, odbędzie się w terminie przypadającym nie wcześniej niż 21 dni i nie później niż 30 dni od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy. W zdaniu drugim tego przepisu zawarto normę modyfikującą treść dodawanego do ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w art. 1 w pkt 16 projektu przepisu art. 22a § 4, zgodnie z którą z losowania wyłączeni są sędziowie Sądu Najwyższego zajmujący stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego, Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego, Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego, zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego, Rzecznika Prasowego, zastępcy Rzecznika Prasowego oraz sędziowie Sądu Najwyższego, którzy w okresie 5 lat poprzedzających losowanie zostali ukarani karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 75 § 1 pkt 2-4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym.

Z dniem wejścia w życie projektowanej ustawy ustanie kadencja Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej. Do dnia powołania Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej obowiązki i uprawnienia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej wykonywał będzie Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, który w terminie tygodnia od dnia wyznaczenia ostatniego sędziego do orzekania w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej został zobowiązany do zwołania zgromadzenia sędziów Izby Odpowiedzialności Zawodowej w celu wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Odpowiedzialności Zawodowej (art. 14 projektu).

Z dniem wejścia w życie projektowanej ustawy ustanie również członkostwo członków i zastępcy członka w Kolegium Sądu Najwyższego wybranych przez zgromadzenie sędziów Izby Dyscyplinarnej (art. 15 projektu). Do czasu wyboru członków i zastępcy członka przez zgromadzenie sędziów Izby Odpowiedzialności Zawodowej, Kolegium Sądu Najwyższego

będzie składało się z członków oraz zastępców członków wybranych przez pozostałe izby Sądu Najwyższego.

Zmiany wprowadzane projektowaną ustawą powodują również konieczność umorzenia postępowań w przedmiocie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy (art. 16 projektu).

Przepis art. 17 projektu przewiduje likwidację odrębnej jednostki w Sądzie Najwyższym przeznaczonej do obsługi znoszonej Izby Dyscyplinarnej – Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej oraz reguluje sytuację zatrudnionych w niej pracowników, nie będących sędziami.

Z kolei przepis projektowanego art. 18 zmierza do uznania, że w sprawach, które wpłynęły do Sądu Najwyższego przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy i przed tym dniem nie zostały zakończone prawomocnym orzeczeniem, należących do właściwości Izby Dyscyplinarnej nie biegł termin przedawnienia – pod warunkiem, że w sprawach tych biegł termin przedawnienia na etapie rozpatrywania sprawy przez Sąd Najwyższy w okresie od dnia 15 lipca 2021 r. do dnia wejścia w życie projektowanej ustawy. Regulacja ta nie znajdzie zastosowania, jeżeli termin przedawnienia upłynął przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Dodatkowo jeżeli przedawnienie nastąpiłoby przed upływem dwunastu miesięcy od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy, termin przedawnienia upłynie z tym dniem.

Przepis projektowanego art. 19 zmierza do umożliwienia wznowienia postępowania sędziemu, w stosunku do którego Sąd Najwyższy w składzie sędziów Izby Dyscyplinarnej wydał prawomocne orzeczenie dyscyplinarne stwierdzające odpowiedzialność dyscyplinarną na podstawie zarzutów co do treści wydanego orzeczenia lub uchwałę prawomocnie zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Wniosek rozpatrywany będzie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej.

Projektowana ustawa wejdzie w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Uchwalenie projektowanej ustawy nie spowoduje dodatkowych kosztów dla budżetu państwa, z wyjątkiem sum pieniężnych zasądzanych na podstawie projektowanego art. 7. Z uwagi na bezprecedensowy charakter proponowanej instytucji, jak również przesłanki jej stosowania i ograniczony czas na złożenie wniosku, nie jest możliwym wskazanie liczby spraw, w którym wnioski zostaną złożone, a tym bardziej ocenione jako zasadne. Tym samym brak

jest możliwości precyzyjnego oszacowania skutków finansowych. Uchwalenie projektowanych rozwiązań nie spowoduje dodatkowych kosztów dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy nie podlega obowiązkowi przedstawiania właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Projektowana ustawa, poprzez wprowadzenie zmian w organizacji Sądu Najwyższego, będzie miała pozytywne skutki społeczne, gospodarcze i prawne, w tym dla sytuacji mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Materia zawarta w projektowanej ustawie nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej.